

**Ayanların Osmanlı Sefer Organizasyonundaki Rolü:
Fransa'nın Mısır İşgali ve Karaosmanoğulları
The Role of the Notables in the Ottoman Campaign
Organization: The French Occupation of Egypt and the
Karaosmanoğlu Family**

Hüseyin YILMAZ*

Öz

Fransa'nın Mısır işgali sonrasında Bâb-ı Âli, bir taraftan Fransa'ya savaş ilan ederken diğer taraftan da Rusya ve İngiltere ile ittifak antlaşması yapacaktı. Bu seferin düzenlenmesinde ayanlara önemli görevler düşmekteydi. Bu ayanlardan birisi olan Karaosmanoğlu ailesi de Batı Anadolu'da önemli bir güç elde etmişti. Manisa'da ortaya çıkan Karaosmanoğlu ailesi, XIX. yüzyılın başına gelindiğinde Manisa başta olmak üzere Batı Anadolu'nun en önemli kentlerinden İzmir ve Aydın'ın yöneticisi durumundaydılar. Bu sayede önemli bir sosyo-ekonomik ve sosyo-politik bir güç elde etmişlerdi. Fransa'ya savaş ilan eden Bâb-ı Âli, Karaosmanoğlu ailesinden sefer organizasyonunun sağlanmasında faydalanılacaktı. İlk başta İzmir Limanı ve Ege Bölgesi'nin sahillerinin güvenliğini sağlayacak olan aile, aynı zamanda İzmir'de bulunan Fransızların mallarının ele geçirilmesi görevini de üstlenecekti. Daha sonrasında da Karaosmanoğlu ailesi ordu için gerekli asker, hayvan, hububat gibi ihtiyaçların karşılanmasını organize edecekti. Hatta seferin ilerleyen safhalarında ailenin önde gelen mensuplarından olan Hüseyin ve Ömer ağalar bizzat sefere katılarak Mısır'a gideceklerdi. 1798'den 1802'ye kadar geçen süreçte ailenin Osmanlı ordusu için binlerce süvari ve piyade askeri temin ettiği görülmektedir. Bu askerler donatılarak İzmir Limanı'na sevk edilmekte oradan da savaşa gönderilmektedir. Bunun yanında aile Osmanlı ve Rus orduları için peksimet ve bunun için gerekli olan unun sağlanması işini de organize etmektedir. Bu görevlerin yanı sıra Anadolu sahillerine gelen kraliyet donanmasının da iâşesinin karşılanmasında görev almıştır. Hem bu görevlerinde hem de İzmir ve limanın güvenliğini sağlanmasında Karaosmanoğlu ailesi, İzmir İngiliz konsolosu Francis Peter Werry ile yakın bir temas içinde olacaktı. Bu görevleri dikkate alındığında Karaosmanoğlu ailesinin Mısır harbi sırasında sefer organizasyonunda aktif bir görev aldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mısır Seferi, Karaosmanoğulları, Sefer Organizasyonu, Ayan, Batı Anadolu

Abstract

After France's occupation of Egypt, the Sublime Porte would both declare war on France and sign an alliance treaty with Russia and England. Significant responsibilities fell to the local notables/ayans, in organizing this campaign. One of these notables, the Karaosmanoğlu family, had gained significant power in Western Anatolia. By the early 19th century, the Karaosmanoğlu family, which had emerged in Manisa, was in charge of İzmir and Aydın, as well as Manisa, making them influential in Western Anatolia. Through this, they acquired significant socio-economic and socio-political power. The Sublime Porte, which declared war on France,

Gaz

Akademik
Bakış
215
Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

Makale Geliş Tarihi: 13.09.2024. Makale Kabul Tarihi: 01.04.2025.

Araştırma Makalesi / Künye: YILMAZ, Hüseyin. "Ayanların Osmanlı Sefer Organizasyonundaki Rolü: Fransa'nın Mısır İşgali ve Karaosmanoğulları". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 18/36, (Haziran 2025): s. 215-238. DOI: 10.19060/gav.1719181

* Arş. Gör. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, Manisa/ Türkiye, E-mail: huseyin.yilmaz@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3655-6919

would benefit from the Karaosmanoğlu family on the organization of the campaign. Initially, the family was responsible for ensuring the security of İzmir Port and the Aegean Region's coastlines and also for seizing French goods in İzmir. Subsequently, the Karaosmanoğlu family would organize the provision of necessary soldiers, animals, and grains for the army. In fact, during the later stages of the campaign, prominent members of the family, Hüseyin and Ömer Ağa, would personally join the campaign and go to Egypt. From 1798 to 1802, the family provided thousands of cavalry and infantry soldiers to the Ottoman army. These soldiers were equipped and sent to İzmir Port and then dispatched to the front lines. Additionally, the family organized the supply of biscuits and the flour required for them for the Ottoman and Russian armies. They would also be responsible for providing supplies to the royal fleet that arrived at the Anatolian coasts. In both these tasks and in ensuring the security of İzmir and its port, the Karaosmanoğlu family would maintain close contact with the British Consul in İzmir, Francis Peter Werry. Considering these duties, it is evident that the Karaosmanoğlu family played an active role in organizing the campaign during the Egyptian War.

Key Words: Egypt Expedition, Karaosmanoğlu family, Campaign Organization, Notables, Western Anatolia

Giriş

1803'ün ikinci yarısında Batı Anadolu'ya bir gezi gerçekleştiren İngiltere İzmir konsolosunun oğlu Francis Peter Werry, bu seyahati sırasında bölgenin önde gelen kişileri ile görüşmeler gerçekleştirdi. Bu doğrultuda Karaosmanoğlu ailesi mensubu birkaç kişiyle görüşme olanağı yakalayan Werry, Bergama'da bulunduğu sırada 25 Eylül Pazar günü Hacı Ömer Ağa'yı ziyaret etti. Manisa'da ortaya çıkarak ilk başta Saruhan ve daha sonra da Batı Anadolu'nun en önemli kentlerinin başında gelen İzmir ve Aydın'da önemli güç elde eden Karaosmanoğlu ailesinin bir mensubu olan ağa, Bergama'nın yöneticisi konumundaydı. Ömer Ağa ile yapılan görüşmede Werry, hem kendisine getirdiği mektubu sunma hem de onunla sohbet etme imkânı yakalayacaktı. İngiliz heyetini oldukça sıcak bir şekilde karşılayan ağa, Werry ile İngiltere, hâlihazırdaki savaş ve Mısır'da son zamanlarda yaşanan gelişmelere dair bir sohbet gerçekleştirdi. Bir sonraki günün sabahını da ağa ile birlikte geçiren Werry, bu süreçte hem Ömer Ağa'nın kendisine gösterdiği bakımlı atları görme imkânı bulacak hem de ağanın gençlik döneminde katıldığı Avusturya cephesindeki savaş maceralarını dinleyecekti. Ömer Ağa, kısa bir süre önce de Mısır'da benzer bir macera yaşamıştı. Napolyon'un Mısır'ı işgali üzerine ortaya çıkan Osmanlı-Rus ve İngiliz ittifakı sonrasında Karaosmanzade Ömer ve Hüseyin ağalar, komutası altındaki askerlerle birlikte bölgeye Fransızlara karşı İngilizlerle birlikte mücadele etmek için gönderilmişti. Ömer Ağa'nın İngilizlerle birlikte verdiği bu mücadele, aynı zamanda İngiliz konsolosunun oğlu Werry'i oldukça kibar bir şekilde karşılamasının arkasında yatan nedenlerden birisiydi.¹ Bu çalışmada Napolyon'un Mısır'ı işgali sonrasında Fransa'ya karşı verilen mücadelede Karaosmanoğlu

1 Francis Peter Werry'nin Batı Anadolu'ya yaptığı seyahat ve Ömer Ağa ile gerçekleştirdiği sohbet için bkz. Francis Peter Werry, *Personal Memoirs and Letters of Francis Peter Werry, Attahé to the British Embassiers at St. Petersburg and Vienna in 1812-1815*, Charles J. Skeet Publisher, Londra 1861, s.66-67.

ailesinin üstlendiği rol analiz edilmeye çalışılmıştır.

Fransa'nın Mısır'ı İşgali

Fransa'nın Mısır çıkarması Osmanlı Devleti tarafından beklenmedik bir durumdu. Napolyon'un bu askerî harekâtı sonrasında Bâb-ı Âli, açık bir şekilde Fransa aleyhine bir tutum takınacaktı. Dost devletlere yapılan çağrı ile bu *fitne ve fesat ateşinin* ortadan kaldırılması için ortak hareket etme daveti yapılırken 2 Eylül'de de Fransa'ya savaş ilan edildi. Savaş ilanını Rusya ve İngiltere ile yapılan ittifak görüşmeleri ve ittifaklar izledi. Rusya ile 29 Aralık 1798'de İngiltere ile de 5 Ocak 1799'da ayrı ayrı ittifak antlaşmaları imzalandı. Buna göre Rusya ve Osmanlı ortak donaması Adriyatik'te, İngiltere ile koordineli hareket edecek olan Osmanlı ordusu ise Mısır'da Fransa'ya karşı mücadele verecekti.² Ortaya çıkan bu durum sonrasında İstanbul, Londra ve St. Petersburg ile resmen müttefik olmuş ve Fransa ile de bir savaşa girmiş bulunuyordu.

Fransa'ya karşı bir savaş ilan edilse de savaşın nasıl yönetileceği konusunda ihtilaflar söz konusuydu. Yeni durumun değerlendirilmesi için toplanan encümen-i meşverette harekâtın nasıl yönetileceğine dair bir türlü karar verilemedi. Seferin organizasyonu için öncelikli olarak güçlü bir kişinin serasker yapılması gerektiği üzerinde duruldu. Bu göreve en uygun kişilerin başında bölgenin en önemli ayanlarından olan Azmzade Hacı Abdullah Paşa³ ve Cezzar Ahmed Paşa⁴ gelmekteydi. İlk başta bu kişilere görev verilse de hem muhalifleri hem de bu görevler ile daha da güçlenecekleri endişesi görevlerin geri alınmasına neden oldu. Fakat Napolyon'un Mısır'da gücünü her geçen gün daha da arttırması ve nihayetinde Suriye'ye ilerlemesi Cezzar Ahmed Paşa'nın yeniden serasker olarak atanması kararında etkili oldu. Ayrıca Ona yardım için Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın karadan, Seyyid Mustafa Paşa'nın da denizden bölgeye gönderilmesine karar verildi. Bu kararların da gösterdiği gibi Bâb-ı Âli, seferin başarıya ulaşması için güçlü ayan ailelerine ihtiyaç duymaktaydı.⁵ Avrupa'da savaş tarzındaki dönüşüm sonrasında birer

- 2 Namık Sinan Turan, *İmparatorluk ve Diplomasi, Osmanlı Diplomasisinin İzinde*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2014, s.303; Ömer Gezer, "Osmanlı Diplomasisinde Denge Politikası (1774-1829)", Hacettepe Ü. SBE., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006, s.102; Ahmet Câvid, *Ahmet Câvid Bey'in Müntehabâtı*, Adnan Baycar, haz., Yeditepe Yayınları, İstanbul 2004, s.706-713 ve *Muâhedât Mecmûası*, Türk Tarih Kurumu Yayinevi, Ankara 2008, C. 1, s.262-266 ve Vak'anüvis Halil Nuri Bey, *Nûrî Tarihi*, Seydi Vakkas Toprak, Yay. haz., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s.797-819.
- 3 Mezopotamya bölgesinin önemli ayan ailelerinden olan Azmzadeler başta Suriye olmak üzere Şam, Halep, Bağdat, Rakka, Kudüs, Sayda, Trablusşam, Yafa, Cidde ve Mısır'da; Anadolu'da Karaman, Konya, Maraş, Sivas, İçel, Trabzon, Diyarbakır, Afyonkarahisar'da, ayrıca Rodos, Limni, İstanköy ve Rumeli'de önemli görevleri ifa edeceklerdir. XVIII. yüzyılın sonunda ise bölgede çok güçlü bir pozisyona sahiptiler. Azmzadeler hakkında bkz. Ali Karaca, "Azmzâdeler", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, s.350.
- 4 Cezzar Ahmed Paşa hakkında bkz. Feridun Emecen, "Cezzâr Ahmed Paşa", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.7, s.516-518.
- 5 Bu dönemde seraskerliğin belirlenmesi hakkında bkz. Darendeli İzzet Hasan Efendi, *Ziyaname, Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın Napolyon'a Karşı Mısır Seferi (1798-1802)*,

görsel

Akademik
Bakış

217

Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

savaş müteahhidine dönüşen Osmanlı ayarı, bu savaşta da Bâb-ı Âli'nin ilk başvurduğu kaynakların başında geliyordu.⁶

İdari anlamda bu şekilde kararlar alan Bâb-ı Âli, bir an önce gerekli askerî hazırlıkların da tamamlanmasına odaklandı. Bu doğrultuda gerekli top, cephane vb. sefer araç gereçlerinin hazırlanması için adımlar atılıyordu. Diğer yandan Fransa'ya savaş ilan edildiğinin duyurulması için gerekli yerlere emirler gönderiliyordu. Bununla birlikte Osmanlı sahillerinin korunmasına yönelik de adımlar atılıyordu. Bu doğrultuda Çanakkale Boğazı'ndan geçecek gemilerin kontrolünün sağlanması istenmekte ve emirlere uymayanların batırılması yönünde bölgeye talimatlar yazılmaktaydı.⁷ Aynı zamanda hızlı bir şekilde savaşa da hazırlanılmaya çalışılıyordu. Devletin uzun süredir savaş organizasyonunun merkezinde yer alan Rumeli ve Anadolu'dan bölgeye savaş malzemesi ve asker sevkini sağlanması gerekmektedir. Yapılan planlamada sevkiyatın sağlanmasında deniz ve kara yolunun birlikte kullanılmasına karar verilmişti. Bu doğrultuda doğu ve güney eyaletlerinden toplanacak asker ve savaş malzemesinin kara yolu ile gönderilmesi kararlaştırıldı. Bu kuvvetler ve askerî malzeme, seraskerin ya da kara yolu ile Mısır'a gitmesi planlanan sadrazamın ordusuna katılacaktı.⁸ Diğer taraftan Rumeli ve Batı Anadolu'dan toplanacak askerler ve malzemenin nakli için ise deniz yolunun kullanılmasının daha uygun ve hızlı olacağı düşünülmekteydi. Bu doğrultuda Selanik Limanı Rumeli'den yapılacak sevkiyat için ana üst olarak belirlenirken İzmir Limanı ise Batı Anadolu için temel merkezlerden birisi olacaktı. Osmanlı ordusunun ve donanmasının asker, mühimmat ve iâşesi yine Bâb-ı Âli tarafından karşılanırken Rusya ve İngiltere donanmasının özellikle iâşe ihtiyaçlarının da karşılanması gerekiyordu. Rusya ile yapılan ittifakın gizli beşinci maddesinde Bâb-ı Âli, Rus donanmasının gemi adet ve kuvvetine göre tayinat sağlamayı taahhüt etmişti. Her ne kadar İngiltere ile imzalanan metninde bu şekilde bir madde yer almasa da ittifakın doğal bir getirisi olarak onların da ihtiyaçları bedeli mukabilinde karşılanabilecekti. Rusya'nın iâşesi genel olarak Mora ve İstanbul üzerinden sağlanacakken İngiliz donanmasının ise başta İzmir olmak üzere Ege ve Akdeniz limanları ve Rodos, Kıbrıs gibi adalardan sağlanacaktı.⁹

M. İlkin Erkutun, haz., Kitapevi, 2009, s.90-92; Mustafa Güler, *Cezzar Ahmed Paşa ve Akkâ Savunması*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2013, s.100-108; Metehan Sarıgöller, "İngiltere'nin I. Mısır İşgali", Hacettepe Ü. SBE., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2016, s.13-14; Midhat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 2011, C. 5, s.2790 ve 2793.

6 Söz konusu dönüşüm ve ayanlar hakkında bkz. Fatih Yeşil, İhtilâller Çağında Osmanlı Ordusu, Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyoekonomik ve Sosyopolitik Değişim Üzerine Bir İnceleme (1793-1826), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2016, I. Bölüm.

7 Sertoğlu, *a.g.e.*, s.2791.

8 Bu konuda bkz. Darendeli İzzet Hasan Efendi, *a.g.e.*, s.93-99.

9 Bu konuda bkz. Darendeli İzzet Hasan Efendi, *a.g.e.*, s.106 ve The National Archive (NA.), Foreign Office (FO.) 78/20, s.272-274; bu dönemde Rus donanmasının iâşesi hakkında daha kapsamlı bilgi için bkz. Kahraman Şakul, *An Ottoman Moment: War of Second Coalition in the Levant*, Georgetown Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Washington 2009 ve a.g.mlf. "Diplomatik Bir Mesele Olarak İâşe: Rus Donanmasının

Bu bölgeler sadece Rus ve İngiliz donanmasının iâşesinin karşılanması için değil ayrıca Osmanlı ordusu ve donanmasının ihtiyaçlarının karşılanması için de aktif olarak kullanılacaktı. Meşverette savaş kararının alınması sonrasında Bâb-ı Âli, hiç zaman kaybetmeden gerekli hazırlıkların yapılması için adımlar atmaya başladı. Bu doğrultuda ilk yapılan işlerden birisi taşıraya savaş kararının bildirilmesi ve ordunun ihtiyacı olan asker, mühimmat, zahire, hayvanat vb. taleplerin iletilmesiydi. Bu açıdan bakıldığında savaş kararından kısa bir süre sonra başta Saruhan Sancağı olmak üzere Babı Anadolu'daki sancak ve kazalara emirlerin ulaştığı görülmektedir. Bu emirlerin muhatabı ilk başta bölge valileri, mutasarrıfları gibi yerelin baş yetkilisidir. Bu açıdan Batı Anadolu'daki birçok bölgenin yönetiminde etkin söz sahibi olan Karaosmanoğlu ailesi mensuplarının da bu emirleri aldıkları görülmektedir.

Sefer Organizasyonunun Başlaması ve Karaosmanoğlu Ailesi

Ailenin kökleri XVII. yüzyılın ortalarına kadar gitse de özellikle XVIII. yüzyılda Saruhan Sancağında güçlü bir pozisyona sahip oldukları görülmektedir. Zaman zaman İstanbul ile yaşanan sorunlara rağmen Saruhan mütesellimliği görevi bu yüzyılın büyük bir bölümünde Karaosmanoğlu ailesinin elindedir. Özellikle 1768-1774 ve 1787-1792 Osmanlı-Rus harplerinde ailenin bu konumunu daha da güçlendirdiği görülmektedir. Uzun süren barış dönemi sonrasında Rusya ile girilen bu uzun savaşlar, Osmanlı sefer organizasyonunda önemli sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Tımarlı sipahi ve Yeniçeri ocağından istenilen verimin alınamaması nedeniyle Bâb-ı Âli, savaşlar için uzun bir süreden beri taşradan ayanlar eli ile toplanan askerlere ihtiyaç duymaktaydı. Bu nedenle Karaosmanoğlu ailesi de uzun bir süreden beri bu savaşlara ya topladıkları askerlerin başında bizzat katılmakta ya da seferin iâşesinin sağlanması için bölgeden gerekli olan zahire, hayvanat gibi birincil ihtiyaç olan ürünleri sağlamaktaydı. Ailenin sefer organizasyonundaki bu önemli pozisyonu sahip oldukları yetkilerin daha da genişletilmesini sağlamıştı. Karaosmanoğlu ailesinin sahip olduğu mülki yetkinin genişlemesi ise onların önemli ekonomik imkânlar elde etmelerine olanak sağladı. Bu doğrultuda aile üyeleri Saruhan Sancağı başta olmak üzere Batı Anadolu'nun birçok bölgesinde vergi toplama görevlerini ifa etmeye başladı. Bu bölgelerde birçok tımar, çiftlik, malikane gibi ekonomik kazançlar da aile üyeleri tarafından kontrol ediliyordu. Sahip olunan bu güç, ailenin hem yerelin İstanbul ile olan iletişimini hem de bölge üzerinden yapılan ticaretin kontrolünü ellerine almasını sağladı. Bu doğrultuda Karaosmanoğlu ailesi, bir taraftan İstanbul'un iâşesini sağlarken diğer taraftan da İzmir Limanı aracılığıyla bölgeden yapılan ticareti kontrol etmekteydi. Bu durum bölge üretiminin ticarileşmesini sağlarken aynı zamanda konsolosluklar ile kuru-

Gör

Akademik
Bakış

219

Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

lan iletişim, ailenin uluslararası bir pozisyon elde etmesine olanak sağladı.¹⁰ Bu nedenle *Ayanlar Çağı*'nın neredeyse zirvesine yaklaşıldığı XVIII. yüzyılın sonlarında Karaosmanoğlu ailesi mensupları, Batı Anadolu'daki birçok sancak ve kazanın yöneticisi konumundaydı ve bu sayede önemli bir ekonomik güç elde etmişlerdi. Fransa'nın Mısır'ı işgal ettiği dönemde ise Karaosmanoğlu ailesinden Hacı Hüseyin Ağa, Saruhan mütesellimi, İzmir muhafızı ve Aydın muhassıllığı görevlerini ifa ediyordu. Hacı Ömer Ağa ise Bergama voyvodası konumundaydı. Bu önemli görevlerin yanı sıra ailenin diğer üyelerinin de bazı kazalarda yönetici konumunda olduğu görülmektedir. Hacı Pulad Mehmed Ağa Turgutlu, Hacı Ahmed Ağa ise Gelenbe voyvodalıkları görevlerini yürütmüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında aile, XIX. yüzyılın başına gelindiğinde başta Saruhan, İzmir ve Aydın olmak üzere Batı Anadolu'nun önemli bir bölümünü kontrol eden bir pozisyona sahipti.¹¹

Karaosmanoğullarının sahip olduğu bu mülki ve ekonomik pozisyonları, ailenin sefer organizasyonlarında aktif görev almasına neden olacaktı. Uzun süren Rusya harpleri¹² sonrasında bir barış imzalanmış olsa da devlet, iç isyanlara karşı mücadele vermekteydi. Batıda Pazvantıoğlu isyanı çıkmışken Arabistan da ise Vehhâbiler ile uğraşılmaktaydı. Rusya'ya karşı verilen savaşlarda olduğu gibi bu isyanların bastırılmasında da yerel ayanlardan destek beklenilmekteydi. Bu doğrultuda başta Saruhan mutasarrıflığı olmak üzere önde gelen ayanlara yazılarak tertip olunan askerlerin seraskerin mahiyetine gönderilmesi istenilmekteydi.¹³ Pazvantıoğlu için sarf edilen bu enerjiden kısa bir süre sonrasında Mısır'ın Fransa tarafından işgal edildiğinin haberi, hiç beklenilmediği gibi yeni bir savaşın da habercisiydi.

Ege Bölgesinin Güvenliğinin Sağlanması, Asker ve İaşe Toplanması

Bâb-ı Âli'nin savaş kararının akabinde yaptığı ilk işlerden birisi savaş için taşranın organize edilmesi idi. İşgalin etkisi kendisini bölgede savaş kara-

- 10 İzmir'deki konsoloslar ile olan ilişkileri hakkında bkz. Miyase Koyuncu Kaya, "An English Merchant in Ottoman İzmir (Smyrna): William Barker (1731-1825)", *Belleten*, 2020, C. 84, Sayı: 300, s. 717-744.
- 11 Ayanlık hakkında bkz. Bruce McGowen, "Âyanlar Çağı, 1699-1812", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Halil İnalcık-Donald Quataert, der., Eren, İstanbul 2006, C.2, s.761-817; Özcan Mert, "Ayan", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, s.195-198; Ali Yayıoğlu, *Partners of the Empire, The Crisis of the Ottoman Order in the Age of Revolutions*, Stanford University Press, California 2016; Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık*, Türk Tarih Kurumu Yayinevi, Ankara 1994; Yuzo Nagata, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyânlık Müessesesi*, Akademi Kitapevi, İzmir 1999 ve Özcan Mert, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Çapanoğulları*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1980; Karaosmanoğlu ailesi hakkında bkz. Yuzo Nagata, *Tarihte Âyânlar, Karaosmanoğulları Üzerine Bir İnceleme*, Türk Tarih Kurumu Yayinevi, Ankara 1997.
- 12 Rusya'ya karşı verilen savaşlarda Karaosmanoğlu ailesinin durumu hakkında bkz. Naime Yüksel Karasu, "1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Saruhan Sancağı ve Manisa'dan Yapılan Katkılar", *Manisa, Akademik Araştırmalar Işığında (Tarih & Felsefe)*, Hasan Ak-yol vd., der., Ankara, 2022, s.215-232; Ahmet Câvid, *a.g.e.*, s.628-639 ve Nagata, *a.g.e.*, s.33-52.
- 13 BOA. C..DH.. 217/10838.

rından önce göstermeye başlamıştı. Olası bir saldırı ihtimaline karşı başta Çanakkale olmak üzere Ege sahillerinin güvenliğinin arttırılması yoluna gidilmişti. Bu doğrultuda İzmir ve Sancakburnu Kalesi'nin güvenliğinin arttırılması gerekmekteydi. Bölgede bu görevleri ifa edebilecek en yetkin kişilerin başında Karaosmanoğlu ailesi geliyordu. İzmir kadısından merkeze yazılan bir arzda Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'nın bölgenin güvenliğinin sağlanması için çaba gösterdiği belirtilmekteydi. Hüseyin Ağa, gerekli süvari ve piyade askerini sağlarken bir bakıma bölgenin güvenliğini üzerine almış bulunmaktaydı.¹⁴ Diğer yandan İngiliz makamları da güvenlik konusunda bazı endişelere sahipti. Özellikle İzmir'de bulunan Levant Kumpanyasının üyelerine karşı bir saldırı ihtimalinden endişe ediliyordu. Bununla birlikte bölgenin güvenliğinin sağlanmasında Karaosmanoğlu ailesi, İngiliz konsolos Francis Werry ile de iletişim halinde olacaktı.¹⁵ Napolyon'un İskenderiye'ye ulaşması haberinden sonra Osmanlı limanlarında bulunan Fransızlara karşı önlemler alınmasına karar verilmişti. Her ne kadar daha önceden Osmanlı topraklarında bulunan Fransızların en yakın Osmanlı mahkemesi tarafından kayıt altına alınması kararı alınmış olsa da Fransız ordusunun İskenderiye Limanı'ndaki gemilere el koyması sonrasında bu konuda da adımlar atıldı. Bu kapsamda Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya verilen emirde, İzmir ve limanında bulunan Fransızların tutuklanması, malları ve gemilerine el konulması istendiğinden Hüseyin Ağa, bölgede bulunan Fransızların hapsedilmesi ve mallarına el konulması işini organize etti.¹⁶ Bölgenin güvenliğinin sağlanması için atılan bu adımlardan kısa bir süre sonra bölge, sefer organizasyonu için göreve çağrıldı. Bölgeye yazılan emirlerde Akdeniz Boğazı'nda bulunan Osmanlı donanmasının denize açılacağı belirtilerek donanmanın ihtiyacı olan askerlerin bölgeden karşılanması istenmekteydi. Bu doğrultuda Hüdavendigar, Suğla ve Saruhan sancaklarının yanı sıra Gelibolu ve İzmir'den gerekli askerlerin toplanması ve Boğazda bulunan donanmaya gönderilmesi istenmişti. Bu askerlerin ihtiyaçları ise İstanbul tarafından gönderilecek gemiler aracılığı ile karşılanmıştı.¹⁷

Bölgenin güvenliği ve donanmanın asker ihtiyacının karşılanması için aileye duyulan ihtiyaç bir süre sonra daha da artacaktı. Savaşın resmen ila-

gari

Akademik
Bakış

221

Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

14 BOA. AE.SSLM.III 161/9653; yapılan faaliyetler konsolos Werry tarafından hükümetine aktarılacaktı. Bu konuda bkz. NA. FO. 78/20, s.246.

15 Bu konuda bkz. NA. FO. 78/20, s.46-47 ve 145; bu sırada İngiltere İzmir konsolosu olan Francis Peter Werry ile girişte Ömer Ağa ile görüştüğünden bahsettiğimiz Francis Peter Werry, baba oğul olsalar da aynı isimleri taşımaktadır.

16 Bu konuda bkz. Mehmet Çetin Börekçi, *Aydın Muhâssısları ve Saruhan Mütessellimi Karaosman Zade Hacı Hüseyin Ağa ve Yılanlı Oğulları (Yılanlı Musa ve Oğulları)*, İstanbul Üniversitesi, (Mezuniyet Tezi), Nez No: 3294, 1962-1963, s.5-7; 208 numaralı mühimme defterin bu kararın ülkenin neredeyse her köşesine gönderildiği görülmektedir. Söz konusu hükümler için bkz. Vedat Turgut, *208 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Tahlili 1798-1800 (H 1213-1215)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Ü. SBE., Sakarya 2006; yabancıların mallarına el konulması sırasında bazı sorunlar da yaşanacaktı. Bazı yaşananlar İngiliz tüccarların bu durumdan rahatsız olmasına neden olacaktı. Bu konuda bkz. NA. FO. 78/21, s.214-215.

17 BOA. HAT. 1435/58986.

nından sonra bölgeye yazılan emirlerde Mısır seferi için asker talebinde bulunulmuştu. Bu iş için Saruhan mütesellimi olan *Karaosmanzade Hüseyin Efendi*¹⁸ görevlendirilmişti. Seferin ilk aşamasında bölgeden iki bin civarında bir asker toplanmıştı. Bu askerler başbuğ tayin edilen Hacı Bekir Ağa mahiyetinde bölgeye gönderilmişti. Gemilerle yola çıkan bu askerler, ilk önce Kıbrıs'a ulaşmış daha sonra da Akka'ya seraskerin mahiyetinde görev almak için sevk edilmişti. Bu aşamada Karaosmanoğlu ailesi askerlerin toplanması ve bölgeye sevk edilmesinde aktif bir rol oynamıştı.¹⁹ Karaosmanzade Hüseyin Ağa'ya verilen Saruhan'dan asker toplanarak Mısır'a sevk görevinin bir benzeri 1798'in sonuna doğru yeniden verilmişti. Bu görev, Mısır'a asker sevki değil Ege Denizi'ndeki güvenliğin arttırılmasıydı. Halihazırda Fransa ile bir savaş yapılmakta olduğundan Osmanlı liman ve adaları tehdit altındaydı. Toulon'da bir Fransız donanmasının toplanmaya başladığı haberlerinden beri Ege ve Akdeniz sularında güvenliği arttırma çabasına giren Bâb-ı Âli, bölgeden gelen haberler doğrultusunda bu defa Limni Adası'nın güvenliğinin arttırılmasına yönelik adımlar atmıştı. Çanakkale Boğazı'nın hemen açığında yer alan Limni hem bölgenin hem de Boğazın güvenliği açısından stratejik bir konuma sahipti. Bu nedenle ada muhafızı, adanın korunması gerektiğine dair bir talepte bulunmuştu. Bu talep üzerine harekete geçen Bâb-ı Âli, bu askerlerin Saruhan Sancağı, Selendi Nahiyesi'nden toplanmasının uygun olacağını düşünmekteydi. Bu doğrultuda bu işin organize edilmesi için Aydın muhassılı Karaosmanzade Hüseyin Ağa ve İstanbul'dan mübaşir olarak da Süleyman Bey görevlendirilmişti. Bu doğrultuda harekete geçen Hüseyin Ağa ve Süleyman Bey, Selendi Nahiyesi'nden askerler toplanarak mezkûr adaya gönderilmesi işini organize etmişti. Bu kapsamda Selendi'den beş yüz piyade asker toplanmıştı. Bu askerlere başbuğ olarak Gündüzbeyoğlu'nun dayısı Mustafa seçilmişti. Daha sonrasında ise bu askerî birlik yılın sonuna doğru adaya sevk edilmişti.²⁰ Bu şekilde Karaosmanoğlu ailesi Limni Adası'nın ve bir bakıma başkentlin korunmasında aktif rol almış oluyordu. Aynı dönemde Bâb-ı Âli, sefer organizasyonu için yeniden Karaosmanoğlu ailesine başvuracaktı. Liva-i Şerif ve serasker takımlarının çadır ihtiyacının karşılanması için bölgeden gerekli kumaşın sağlanması talep edilmişti. Bu doğrultuda Saruhan Sancağına yazan Bâb-ı Âli, bu görevin yerine getirilmesi için Saruhan Sancağı mütesellimi Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'yı görevlendiriyordu. İstanbul, Hüseyin Ağa'dan 40.000 top beyaz Anadolu kirpası dokunulup satın alınmasını talep etmişti. Sefer hazırlıkları için bu ve benzeri ihtiyaç duyulan kumaşın gerekli olduğundan hareketle bir an önce karşılan-

görsel

18 Bölgeye yazılan farklı farklı metinlerde Karaosmanoğlu Hüseyin'in görevi ve rütbesi farklılık arz etmektedir. Aynı şekilde bazen "ağa" bazen de "efendi" unvanını kullanmaktır. Bu nedenle kullanılan belgelerdeki tanımlamalara sadık kalınmaya çalışılmıştır.

19 BOA. HAT. 157/6547-C.

20 Bu konuda bkz. BOA. AE.SSLM.III 161/9652 ve 161/9654; Çanakkale Boğazı'nın güvenliğinin sağlanması konusunda İngilizler de aynı düşünüyorlardı. Bu doğrultuda General Koehler bölgede incelemeler için görevlendirilecekti. Bu konuda bkz. NA. FO. 78/26 s.121-122

ması istenmişti.²¹

1798 yılında yaşanan beklenmedik işgal sonrasında Bâb-ı Âli, bir taraftan Karaosmanoğullarından Ege bölgesinin liman ve adalarının korunmasını talep etmişken diğer taraftan da hem sefer için gerekli malzemenin karşılanması hem de asker toplanarak Mısır savaşına sevkini istemişti. İstanbul'un bu talepleri, aile tarafından ve özellikle de Saruhan Sancağı mütesellimi Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa tarafından karşılamıştı. Fakat Mısır'daki savaşın daha da genişlemesi, aynı zamanda bölgeden istenilen taleplerin daha da artması anlamına geliyordu. Fransa'ya savaş ilanının akabinde sadrazamın karadan, donamanın da denizden bölgeye gönderilme kararı sonrasında özellikle bölgeden donanmanın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik emirler yazılacaktı. Bu doğrultuda bölgeye ulaşan emirlerde öncelikli olarak donanmanın personel ihtiyacının giderilmesi istenmişti. Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa ile bölgenin kadı ve önde gelenlerine hitaben yazılan emirde Saruhan Sancağı ve kazalarından kalyoncu neferâtının sağlanması isteniyordu. Bölgeden toplanacak bu kalyoncuların başlarına tayin edilecek başbuğlar nezaretinde Tersane-i Amire'ye gönderilmesi talep edilmekteydi. Diğer yandan İstanbul, gönderilecek bu kişilerin özellikle tüvana ve bahadır gençlerden geçilmesini istemişti. Bu emir doğrultusunda harekete geçen Hüseyin Ağa hem Manisa'dan hem de diğer kazalardan gerekli kalyoncuları toplamış hatta bir miktar maaşları ile birlikte İstanbul'a sevk etmişti.²²

Aynı dönemde Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya başka bir emir daha verilmekteydi. Burada *Fransız keferesinin* Mısır'ı işgal ettiği, bunun üzerine verilen *fetva-ı şerife* doğrultusunda Fransa'ya kara ve deniz üzerinden *sefer-i hümayun* açıldığı belirtilmekteydi. Bu kutsal toprakların kurtarılması hem dini bir görev de hem de Sultan'ın emriydi. Bu doğrultuda yedi yüz ellisi *mirilü* olmak üzere bin beş yüz piyade askerinin teçhizatıyla donatılması ve başlarına da bir başbuğ tayin edilmesi istenmişti. Donatılmış bu askerlerin İzmir'e sevk edilmesi ve *İzmir iskelesinde çâdır ve mühimmât ve levâzımât-larıyla hazır ve amâde* bir şekilde hazır olması beklenmekteydi. İzmir'de donatılmış bir şekilde bulunacak bu askerler, İstanbul'dan gönderilecek gemilere bindirilecek ve başlarına tayin edilen başbuğ mahiyetiyle savaş bölgesine gönderilecekti. Saruhan'dan istenilen bu görev, yerelde Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya verilmişken merkezden de mübaşir olarak Osman Bey atanmıştı. Onun eliyle Manisa'ya ulaşan iki kıta emir, cümleye okunarak savaş kararı ve padişahın emri iletiliyordu. Fakat bu emrin yerine getirilmesi hususunda bir muhalefet meydana gelmişti. Bu nedenle Hüseyin Ağa, bu durumu merkeze iletmişti. İstanbul'a gönderdiği arzuhalinde söz konusu emrin

Gör

Akademik
Bakış

223

Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

21 BOA. C..AS.. 880/37806.

22 BOA. C..BH.. 7/327; aynı dönemdeki bir belgede Turgutlu ve Akhisar kazalarından istenilen kalyoncuların affı için İstanbul'a ricada bulunulmuşsa da Bâb-ı Âli, Hüseyin Ağa'ya gönderdiği hüktüm ile bu ricayı geri çevirmiş ve istenilen askerlerin gönderilmesi talep edilmiştir. Bu konuda bkz. BOA. AE.SSLM.III 393/22718; aynı dönemde bölgeden başka bir asker talebi de söz konusudur. Bu konuda bkz. Börekçi, a.g.t., s.7.

yerine getirilmesi için çaba gösterildiği ancak istenilen miktarda askerin toplanamadığı belirtiliyordu. Buna gerekçe olarak da yakın bir zaman önce savaşa gönderilmek için asker toplanıldığı gösterilmişti. Bunun yanında Manisa kazası sahile yakın bir yerde bulunmaktaydı. Bu nedenle donanmanın ihtiyacı olan kalyoncu neferâtının da bölgeden karşılandığı belirtiliyordu. Bu ifadeleri ile Hüseyin Ağa, son zamanda bölgeden çok sayıda asker tahririnin olduğunu belirterek istenilen bin beş yüz neferin sağlanamayacağını ifade ediyordu. Bunun yerine yedi yüz elli neferin talep edildiği gibi donatılarak İzmir İskelesine sevk edilebileceğini belirtmekte ve bu askerlerin diğer yarısının affedilmesini istemekteydi.²³ Buna karşılık merkezin savaşın gidişatına göre bölgeden talep edilen asker ve mühimmatın daha hızlı olması yönünde taleplerde de bulunduğu görülmektedir. Yusuf Paşa'nın Nisan 1799'da sefere çıkacağından hareketle Bâb-ı Âli, bölgeden istenilen asker ve mühimmatın bir an önce gönderilmesi talebinde bulunmaktaydı.²⁴

Bölgeye gönderilen emirler doğrultusunda toplanılan askerlerin İstanbul veya kara ordusuna gönderildiği gibi genelinin İzmir iskelesine sevk edildiği görülmektedir. Burada sadece Saruhan'dan gelen askerler değil aynı zamanda bu sefer için Batı Anadolu'nun diğer bölgelerinden istenilen askerler de bulunmaktaydı. İzmir'e gelen askerler ya İstanbul'dan bölgeye gönderilen ya da bölgede bulunan gemilere²⁵ bindirilecek ve bu sayede savaş alanına sevk edilecekti. Bu askerlerin bölgeye sevki sırasında da bazı aksilikler de yaşanabiliyordu. Bu doğrultuda Hüseyin Ağa ve Kütahya'dan Nasuhoğlu marifetiyle toplanarak İzmir'e gönderilen askerlerden bir kısmı, nakil sırasında kaza yapmıştı. İnebolulu Osman Reis gemisi ile bölgeye gönderilmesi planlanan bu askerler, Sakız Adası yakınlarında Koyun Adası mevkiinde yaşanan kaza sonrasında savaş dışı kalmışlardı. Bu askerlerin kurtarılması için bir çalışma başlatılmıştı. Fakat bu askerlerin bazıları, kaza sonrasında firar ederek savaştan kaçmaya çalışmıştı.²⁶

Ordunun asker ve donanmanın topçu ihtiyacı bu şekilde Batı Anadolu'dan Karaosmanoğlu ailesi aracılığı ile karşılanırken İstanbul, seferin hayvanat ve iaşesinin sağlanması için de Karaosmanoğlu ailesine görev verecekti. Bu doğrultuda Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya yazılan emirde Ordu-yı Hümayun'da kullanılmak üzere Saruhan Sancağı kazalarından iki yüz elli devenin satın alınarak derhal Üsküdar Sahrasına gönderilmesi istenmişti. Bu emir doğrultusunda harekete geçen Hüseyin Ağa, söz konusu develeri

23 Merkezın Manisa'dan asker talebi ve Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'nın arzuhali hakkında bkz. AE.SSLM.III 322/18682.

24 Bu konuda bkz. BOA. C..AS.. 740/31078.

25 Savaş boyunca zaman zaman istenilen gemiler bulunamazken bulunan gemiler için istenilen miktarda asker yazılamayacaktı veya istenilen askerler toplanmış olsa da gemiler için gerekli olan tayfanın bulunamaması gibi durumlar da yaşanacaktı. Bu konuda bkz. F. Yeşil, *a.g.e.*, s.169.

26 Bu meseleye dair kaleme alınan bazı belgelerde bu gemide Saruhan ve Kütahya'dan gönderilen askerlerin yer aldığı belirtilirken bazısında ise sadece Kütahya'dan gönderilen askerlerin bulunduğu belirtilmektedir. Bu konuda bkz. BOA. AE.SSLM.III 37/2150, 212/12478, 37/2175 ve 37/2129.

satın alarak İstanbul'a göndermişti. Kendisine verilen bu görevin eksiksiz yerine getirildiğini göstermek için merkeze yazan ağa, söz konusu develerin satın alındığını ve eksiksiz bir şekilde donatılarak gönderileceğini belirtmekteydi.²⁷ İstanbul'un bu talebi sadece Saruhan ile sınırlı değildi. Batı Anadolu'nun birçok sancak ve kazasından ordunun ihtiyacı olan başta deve olmak üzere at ve katır gibi yük hayvanlarının karşılanması istenmişti. Bu iş ise yine Karaosmanoğlu ailesine verilmişti. Bursa'dan Denizli'ye kadar uzanan Batı Anadolu sancak ve kazalarında, bu hayvanların toplanması, buralara uygun kişilerin gönderilmesi sayesinde gerçekleştiriliyordu. Birçok sancak ve kazadan gerekli hayvanların toplanılmasına dair emrin eline ulaşmasından sonra Hüseyin Ağa, söz konusu hayvanların toplanması görevini en uygun şekilde yerine getireceğini İzmir Muhafızı sıfatı ile İstanbul'a yazdığı kaime ile belirtmişti.²⁸

1799 senesinin ilk dönemlerinde gerçekleşen bu taleplerin birkaç istisna haricinde Karaosmanoğlu mensupları tarafından ve özellikle aile reisi ve Saruhan, İzmir ve Aydın gibi önemli şehirlerin yöneticisi konumunda olan Hüseyin Ağa tarafından eksiksiz bir şekilde yerine getirildiği görülmektedir. Bununla birlikte Napolyon'un Suriye seferine çıkması ve sonrasında savaşın giderek şiddetlenmesi, Bâb-ı Âli'nin asker ve iâşe ihtiyacını giderek daha da arttırmıştı. Bu kapsamda başta Saruhan ve İzmir olmak üzere 1799'un Temmuz, Ağustos, Eylül aylarında bölgeden mütemadiyen asker ve iâşe talebinin olduğu görülmektedir. Bunun yanında savaşın giderek şiddetlendiği dönemde öncelikle Ege sahillerinin güvenliğinin sağlanması isteniyordu. Her ne kadar Osmanlı donanmasının yanı sıra İngiliz ve Rus donanmaları Ege ve Akdeniz sularında Fransız gemilerine karşı teyakkuzda olsa da Bâb-ı Âli, İzmir muhafızı Karaosmanzade Hüseyin Ağa'dan İzmir başta olmak üzere sahillerin güvenliğinin artırılmasını istemektedir. Bu doğrultuda kazalardan ihtiyaç duyulan miktarda askerlerin İzmir ve gerekli bölgelere nakledilmesi emrediliyordu. Diğer yandan bölgeye gelebilecek Fransız gemilerine karşı da uyarılıyordu. Olası düşman gemilerine karşı konulması isteniyor ve gerektiğinde onlara karşı harekete geçilerek ele geçirilmesi veya yakılması emrediliyordu.²⁹ İstanbul'un bu endişeleri, İzmir'de bulunan İngilizler tarafından da taşınıyordu. Bu nedenle İngiliz konsolosluğu, İzmir körfezinde kalıcı bir korumanın sağlanıp sağlanamayacağı konusunda hükümetinden yardım istemektedir.³⁰

Ege sahillerinde bu şekilde Karaosmanoğulları eliyle güvenlik artırılırken aynı dönemde bölgeden yeni asker celpleri de talep edilecekti. Her ne kadar bu dönemde bölgeden daha önce Mısır seferine gönderilen askerlerin

27 Bu konuda bkz. BOA. AE.SSLM.III 304/17796.

28 İzmir Muhafızı Kara Osmanzade el-Hac Hüseyin Ağa'nın kaimesi için bkz. BOA. AE.SSLM.III 304/17797.

29 Bu konuda bkz. BOA. C..BH.. 195/9168.

30 NA. FO. 78/23, s.82-85.

ulaştığı haberleri gelmiş³¹ olsa da savaşın gidişatı, Osmanlı ordusunun asker ihtiyacını artırmıştı. Bu kapsamda İzmir, Suğla, Bergama, Aydın ve kazalarından yeni asker talepleri olmuştur. Bergama'dan voyvoda Karaosmanoğlu Hacı Ömer Ağa marifetiyle beş yüz asker İskenderiye'ye gönderilecekti fakat ahali, bu hizmetlerine karşılık Ömer Ağa aracılığıyla yeniden istenilen hizmetlerden muaf olma talebinde bulunmuştur. İzmir'den de İskenderiye'ye gönderilmesi için yedi yüz asker talebinde bulunulmuştu. İstanbul'un bu talebi ahali tarafından kabul edilecek ve bu askerlerin gönderilmesi için çalışılmıştı. Aydın ve kazalarından da benzer bir talep söz konusuydu. Bu iş için görevlendirilen kişi ise İzmir muhafızı Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ydı. Ağadan Aydın ve çevresinden asker toplayarak İzmir limanına, oradan da savaşa sevk edilmesinin organize edilmesi istenmişti.³² Batı Anadolu'dan başta Karaosmanoğlu olmak üzere büyük ve yerel ayan aileleri eliyle toplanarak İzmir'e ulaşan askerleri zor bir deniz yolculuğu beklemekteydi. Yolculuk, seferin ilk dönemlerinde İstanbul'dan gönderilen veya bölgede bulunan Osmanlı gemileri ile yapılırsa da bu gemilerin birçoğu savaşın en şiddetli döneminde aktif bir görevde bulunmaktaydı. Bu nedenle bu dönemde İzmir'de bulunan askerlerin sevklerinin yapılması için kiralık gemiler kullanılabiliyordu.³³

Karaosmanoğullarının Sefere İştiraki

Bir kısmı Batı Anadolu'dan Karaosmanoğlu eliyle toplanılan askerler, İstanbul'dan gönderilen donanma ile Mustafa Paşa komutasında bölgeye sevk edilmişti. Yaklaşık on beş, yirmi bin civarında bir askerle bölgeye ulaşan paşa, 13 Temmuz 1799'da karaya çıkmıştı. Bu harekât sonrasında Ebukır Kalesi Fransızlardan geri alınmıştı. Bu haber üzerine harekete geçen Napolyon ile Osmanlı kuvvetleri arasında bir muharebe yaşanmıştı. Fransız ordusu kendisinden neredeyse üç dört kat fazla olan Osmanlı kuvvetlerine karşı eziçi bir galibiyet elde etmiş ve bunun sonucunda Osmanlı ordusunun yarısından fazlası hayatını kaybetmişti. Geri kalanlar ise başta Mustafa Paşa olmak üzere esir düşmüştü.³⁴ Bu durum uzun uğraşlar sonucunda ülkenin dört bir tarafından toplanılan yaklaşık on beş, yirmi binlik bir ordunun da savaş dışı kalması anlamına geliyordu. Bu nedenle Bâb-ı Âli'nin yeniden ve hızlı bir şekilde bir ordu toplaması gerekiyordu. Bu doğrultuda harekete geçen İstanbul, Rumeli ve Anadolu'dan yeniden asker celbine başlayacaktı. Bu kapsamda Batı Anadolu bölgesi ve bu bölgenin önemli şehirlerinde yönetici pozisyonunda bulunan Karaosmanoğlu ailesi, bu süreçte önemli bir yere sahip

31 Bu konuda bkz. BOA. HAT. 153/6432 ve C..AS.. 750/31585.

32 Bu dönemdeki asker celpleri hakkında bkz. BOA. C..AS.. 579/24388, 43/1972, HAT. 157/6566 ve AE.SSLM.III 16/934.

33 Bu konuda bkz. BOA. C..AS.. 737/30951.

34 Bu savaş konusunda bkz. Owen Connelly, *The Wars of the French Revolution and Napoleon, 1792-1815*, Routledge, New York, 2006, s.103, Sarıgöllü, a.g.t., s.37-38; Orhon Osmanlı ordusunun sayısını dokuz bir olarak vermektedir. Bu konuda bkz. Nafiz Orhon, *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Osmanlı Devri: 1798-1802 Osmanlı Fransız Harbi (Napoleon'un Mısır Seferi). (III. Cilt, 5. Kısım Eki)*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1987, s.74-76.

olacaktı. Ebukır'da yaşanan felaketin duyulmasının hemen sonrasında harekete geçen Bâb-ı Âli, bölgeye gönderdiği emirlerde Mustafa Paşa'nın Ebukır'da içine düştüğü vaziyetten dolayı acil bir şekilde yardım gerektiğinden hareketle hızlı bir şekilde asker toplanmasını istiyordu. Bu askerler de daha önce olduğu gibi donatılarak İzmir'e, oradan da savaş alanına sevk edilecekti. Bu kapsamda gelen emirler sonrasında bölgeden istenilen miktarlarda askerler toplanılmaya çalışılmıştı.³⁵ Zaman zaman istenilenin yerel ayanlar tarafından karşılanmaması nedeni ile Karaosmanoğulları sorumlu tutulmaktaydı. İzmir'den Çapanzade, Moralizade ve saire tarafından toplanılması istenilen askerlerin gönderilmemesinden dolayı Bâb-ı Âli, İzmir Muhafızı Hüseyin Ağa'ya yazmakta ve söz konusu emrin yerine getirilmesinin sağlanmasını istemekteydi.³⁶ Bu ise Hüseyin Ağa'nın ve Karaosmanoğlu ailesinin Batı Anadolu'da sefer organizasyonunun örgütlenmesindeki rolünü göstermektedir. Diğer yandan Ebukır'da yaşanan zor durumdan dolayı Karaosmanoğlu ailesi mensuplarının da bizzat sefere iştirak ettiği görülmektedir. Bu kapsamda bölgeden toplanan askerlere Hüseyin Ağa ve Ömer Ağa'nın bizzat başbuğluk yaptıkları ve Mısır'a gittiği görülmektedir. Bâb-ı Âli tercümanı Sutro tarafından Sidney Smith'e yazılan mektupta, İskenderiye'de bulunan Osmanlı askerlerinin sayısı şu şekilde listeleniyordu: Dalkılıç Yeniçerileri 2000 kişi; Levent Çiftliği askerleri ve Bostancılar 500 kişi; Karaosmanzade Hacı Ömer Ağa komutasında 500 kişi; Karaosmanzade Hacı Hüseyin Ağa komutasında 700 kişi; Hüdavendigar sancağından 750 kişi, Kütahya Sancağından 300 ve Hadımzade'nin birlikleri de 500 kişi olmak üzere toplamda 5250 kişi. Verilen bu memorandumda da görüldüğü gibi Hüseyin Ağa ve Ömer Ağa, Ebukır'da yaşanan felaket sonrasında bizzat savaşa katılmışlardı. Diğer yandan Yeniçerilerden sonra en fazla emri altında birlik bulunduranların başında geliyorlardı.³⁷

Karaosmanoğlu ailesinin önde gelenlerinin savaşa iştiraki aynı zamanda yöneticisi oldukları şehirlerin de onlardan mahrum kalması anlamına geliyordu. Özellikle İzmir muhafızlığı görevini yürüten ve bu göreve son faaliyetlerinden sonra tekrar atanan Hüseyin Ağa'nın bölgeden ayrılacağına dair konuşulanlar bazı endişelere neden olacaktı. Olası bir Fransız saldırısından dolayı sürekli bir korku içinde bulunan bölge sakinleri, bu durumdan endişelenmekteydi. Bu kişilerin başında İngiltere konsolosu Werry ve Levant Kumpanyası mensupları geliyordu. Hüseyin Ağa'nın kumpanyanın en fazla ticaret yaptığı bölgelerin başında gelen İzmir'den uzaklaşmasının bir güvenlik zafiyeti ortaya çıkarabileceği düşünülmekteydi. Bu doğrultuda İngiltere elçiliğine yazan kumpanya temsilcileri, söz konusu görevlendirmenin doğru olup olmadığını sormakta ve doğru ise iptaline yönelik bir talepte bu-

gpr

Akademik
Bakış

227

Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

35 Bu dönemde bölgeden asker toplanılması hakkında bkz. BOA. HAT. 156/6524-E, 1156/6524, 56/6524-D, 127/5243, 157/6567-A, C..AS.. 894/38464, C..BH.. 212/9881 ve Darendeli İzzet Hasan Efendi, *a.g.e.*, s.142-143.

36 Bu konuda bkz. BOA. C..AS.. 977/42561.

37 NA. FO. 78/23, s.204-206.

lunmaktaydılar. Bu talep doğrultusunda reisülküttap ile görüşen İngiltere maslahatgüzarı, söz konusu talebi iletirken durum hakkında da bilgilendirilecekti. Maslahatgüzar, özellikle Hüseyin Ağa'nın uzaklaştırılmasının bir güvenlik zafiyeti ortaya çıkarabileceğini dile getirecekti. Buna karşılık reis efendi ise bu görevlendirmenin doğru olduğunu ve Karaosmanoğlu'nun sadrazamın ordusuna katılacağını belirtiyordu. Buna karşılık bu görevlendirmenin onun hizmetlerinde bir aksamanın yaşanmasına engel olmayacağını ve özellikle bölgenin güvenliğinin sağlanmasında bir zafiyetin ortaya çıkmayacağını belirtmişti. Fakat reisülküttabın bu yanıtı, İngiliz maslahatgüzarının tatmin olmasını sağlamamıştı. Bu doğrultuda elçilik, en azından onun yerine aileden bir kişinin görevlendirilmesini istemişti. Bu durum aynı zamanda İngiliz makamlarının Karaosmanoğlu ailesinin Batı Anadolu ve özellikle de İzmir'deki gücünün farkında olduklarının da bir göstergesiydi. Konsolosa yazdığı cevabında da bunun üzerinde duruyordu. Maslahatgüzarın bu talebine karşılık ise reis efendi, bunu en uygun zamanda sadrazama ileteceğinin sözünü veriyordu.³⁸

Onların savaşa bizzat iştiraki, İstanbul açısından önem arz ediyordu. Uzunca bir süreden beri yapılan savaşlarda ordunun iâşesinin sağlanmasının yanı sıra bizzat seferlere katılarak devletin yanında yer alan Karaosmanoğlu ailesi, bu dönemdeki diğer ayan ailelerine göre kıyaslandığında daha itaatkâr bir pozisyondaydı. Ailenin bu durumu, Osmanlı taşrasının ayan ailelerinin ellinde neredeyse birer şahsi mülke dönüştüğü bir dönemde, Batı Anadolu'da Osmanlı Devleti'nin otoritesinin sağlanmasındaki en önemli etkenlerden birisiydi. Bu nedenle Bâb-ı Âli, Hüseyin ve Ömer ağaların topladıkları askerler ile bizzat sefere katılmalarından dolayı kaptan paşaya yazarak onların *gücendirilmemesini* isteyecekti. Yazılan bu emirde *Karaosmanzade hânedânı kadîm'ül-eyyamdan berü Devlet-i Âliyye'nin ferman-ber ve sadâkat-per-ver bendeliğiyle* bilindiği ve Bâb-ı Âli'nin yararı için çalıştığı belirtilmişti. Yaptıkları hizmetlerin önemine dair yapılan vurgu sonrasında bu görevlerini yerine getirmelerine engel olacak hal ve tavırlardan uzak durması istenmişti. Bu doğrultuda Bâb-ı Âli, kaptan paşadan Karaosmanoğlu Hüseyin ve Ömer ağalara gerekli hürmetin gösterilerek darıltılmamasını talep ediyordu. Her ne kadar kaptan paşa, hükümetinin verdiği bu emri yerine getireceğini belirtse de aileye dair bazı şikayetleri olduğunu da gizlemiyordu. Paşa, Ömer Ağa'nın sefer için verilen emirleri yerine getirdiğini açık bir şekilde belirterek kendi açıklarının bile onun tarafından karşılandığını ifade ediyordu. Ancak kaptan paşa, Hüseyin Ağa ile bazı anlaşmazlıklar yaşandığını da gizlemiyordu. Kendisinin Boğaza ulaştığı esnada üzerine düşeni yapmadığı gibi donanmanın ihtiyacı olan kendir ve halatın sağlanmasında da usulsüzlük yaptığını iddia etmekteydi. Ağanın Aydın'dan karşılaması gerektiğini düşündüğü bu malzemenin kaptan paşaya verilen Bayındır mukataasından karşılanması için mektuplar yazdığı, ahalinin bunu kabul etmediğinden bu mektupların

38 Bu konuda bkz. NA. FO. 78/23, s.257-260; bu dönemde İzmir'den yapılan ticaretin canlılığı hakkında bkz. NA. FO. 78/29, s.398-405.

kendisine gönderildiği, verilen emir kapsamında bir talebin yapılmaması yönünde uyarıldığı gibi şikayetleri sıralayacaktı. Kendisine verilen birkaç sancağın kendi mülkü gibi idare edildiği, buna karşılık sefer için gönderilen askerlerin yetersizliği, bunun yanında Bâb-ı Âlî'nin *mevâd-ı mühimme* olarak tanımladığı hizmetlerin *her voyvoda ve muhassıl ve mütesellimin göregeldikleri maddelerden* olduğunu belirtiyordu. Bu ifadeler aslında kaptan paşanın Karaosmanoğlu ailesinden duyduğu rahatsızlığın açık bir şekilde ifadesinden başka bir şey değildi. Bunun yanında Karaosmanoğlu ailesin Mısır seferi için yaptığı hizmetlerin yetersiz olduğunu ve bunların her voyvoda ve ayan tarafından yapılması gereken sıradan yükümlülükler olduğunu açık bir şekilde ilan ediyordu. Bu genel şikayetlerin yanında özellikle Hüseyin Ağa'nın kendisine padişah tarafından verilen mukataanın gaspına dair şikayetleri ile merkezin talebine yanıt veriyordu.³⁹

Kaptan paşanın bu şikayetleri ve üstüne Ömer ve Hüseyin ağalara karşı olan muamelesi, ağaların gücenmesine neden olmuştu. Hatta Hüseyin Ağa, İzmir'den hareketle bazı tedbirler alma yoluna gitmişti. Paşanın tahriratının üzerine yazdığı telhisinde bu durumu değerlendiren sadrazam, özellikle sefer sırasında bu şekilde bir durumun yaşanmasından duyduğu memnuniyetsizliği dile getirmekteydi. Her ne kadar bu durumdan rahatsız olsa da sefer organizasyonu için bölgeden sağlanan ürünlerin ve bunların toplanabilmesi için de Karaosmanoğlu ailesinin öneminin gayet farkındaydı. Bu nedenle yaşanan bu sorunların içinde bulunulan durumun gereği olarak ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyordu. Bu doğrultuda yapılması gereken şey *Karaosmanzadelere başka başka istimâlet-nâmeler* yazılmasıydı. Bu şekilde bir bakıma kaptan paşanın onların işlediklerini belirttiği suçlar affedilmiş kabul edilecekti. Bununla birlikte kaptan paşanın kendilerine karşı bir şikâyeti olmadığı gibi kendilerinden iyi bir şekilde bahsettiği ifade edilmeliydi. Bu şekilde taraflar arasında olumlu bir atmosfer oluşturulmak isteniyordu. Hatta kaptan paşaya Karaosmanoğullarına iyi davranılmasına dikkat etmesi yönünde yazılacaktı. Atılan bu adımlar ile Bâb-ı Âlî, bu aşamada kaptan paşanın şikayetlerini bir bakıma görmezden gelerek Karaosmanoğlu Hüseyin ve Ömer ağaların darıltılmamasına karar vermişti. Sadrazamın da belirttiği gibi Mısır'ın Fransa kontrolünde olduğu, bu bölgenin kurtarılması için gönderilen Mustafa Paşa'nın da esir düştüğü bir zamanda sefer organizasyonu için kritik bir rol oynayan Karaosmanoğlu ailesi ile olan iyi ilişkilerin bozulması istenmiyordu.⁴⁰ Diğer yandan merkez 1800 yılında Karesi mutasarrıflığını da ailenin başka bir üyesine vermişti. Karesi Muta-

görsel

Akademik
Bakış

229

Cilt 18
Sayı 36
Yaz 2025

39 Kaptan paşanın bu metni, daha çok Hüseyin Ağa'ya karşı duyduğu şahsi düşmanlığın bir göstergesi gibidir. Ömer Ağa'ya karşı yapılan övgüye rağmen ağanın kaptan paşanın mukataasına karşı giriştiği gasp hareketi, aynı zamanda ikili arasında bir şahsi çekişmeye de neden olmuş gibidir. Söz konusu metin hakkında bkz. BOA. HAT. 155/6513-L.

40 Sadrazamın telhisi hakkında bkz. BOA. HAT. 155/6513-L; İstanbul sefer sırasında da aileni ile olan bağları güçlendirmeye çalışacaktı. Bu doğrultuda Sadrazam Yusuf Paşa'nın Hüseyin Ağa'ya on bin kuruşluk mînekârî mücevher hançer hediye ettiği görülmektedir. Bu konuda bkz. Nagata, a.g.e., s.176.

sarıfı Vezir Yeğen Mehmed Paşa, Edirne muhafazasına memur edildiğinden Karaosmanoğlu Ahmed Ağa'nın yeni mutasarrıf olmasına karar veriliyordu. Bu sayede ailenin yetki alanı daha da genişlemekteydi. Bu görevlendirme aynı zamanda ailenin son zamanlardaki faaliyetlerinin Bâb-ı Âli tarafından memnuniyetle karşılandığının da bir göstergesiydi.⁴¹

Bâb-ı Âli, Karaosmanoğlu ailesi ile kaptan paşa arasında yaşanan sorunlara bu şekilde bir orta yol bulmuştu. Diğer yandan ailenin en güçlü iki kişisi ise bizzat savaşa katılmıştı. Bununla birlikte bölgenin savaş organizasyonundaki görevleri devam etmekteydi. 1799'un ikinci yarısında bölgeye yazılan emirlerde asker talebi, yerini ordunun iâşesinin sağlanmasına bırakmıştı. Bölgeden ve özellikle de İzmir'den sağlanan ürünlerin başında peksimet geliyordu. Çobanzade marifetiyle hazırlanan bu peksimetler sadece Osmanlı ordusunun değil Rus donanmasının da kullanımına sunuluyordu. Diğer yandan buradan hem Mısır hem de Adriyatik tarafına peksimet gönderiliyordu. Bu nedenle bu iş hem kapsamlı bir boyutta hem de önemi haizdi. Sefer sürecinde bu peksimetlerin sağlanması ve naklinde önemli sorunların yaşandığı görülmektedir. Bu nedenle Bâb-ı Âli'nin, bu işin eksiksiz bir şekilde sağlanması için sürekli İzmir muhafızı Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya emirler gönderdiği görülmektedir. Bir bakıma Hüseyin Ağa, bu işin aksamadan gerçekleşmesi için görevlendirilmişti.⁴²

Peksimet meselesi seferin ilerleyen aşamalarında da İstanbul'un temel meselelerinden biri olacaktı. Hem ordu hem de Rus donanması için hazırlanması planlanan peksimetlerin zaman zaman istenilen miktarda gönderilemediği veya iyi kalitede olmadığı görülmektedir. Bunun yanında söz konusu peksimet için önemli miktarda bir un ihtiyacı da söz konusuydu. Bu un ise Karaosmanoğlu eliyle Saruhan ve kazalarından sağlanmıştır. Fakat İstanbul'un bu emirlerine karşın peksimette olduğu gibi un konusunda da sorunlar yaşanabilmekteydi. Yafa'ya gönderilmek için İzmir'de Çobanzade Mehmed Emin Efendi'den 10 bin kantar peksimetin hazırlanması istenmişti. Hazırlanan bu peksimetlerin ihtiyaç dahilinde peyder pey gerekli yerlere sevk edilmesi planlanmıştı. Bu peksimetler için gerekli olan 25 bin kile unun ise Saruhan'dan satın alınması emredilmişti. Fakat hem Saruhan halkı hem de Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa, bu görevin kendilerinden alınması için talepte bulunmuştu. Merkeze yazan ağa, bölgedeki çekirge istilasından dolayı söz konusu un talebin karşılanamayacağını ve yerelin bu konuda bir af talebi olduğunu belirtmekteydi. Bunun yanında ağanın kendisinin de bu yönde bir talebi vardı. Hüseyin Ağa, peksimet işinden azat edilme talebinde bulunmaktaydı. Fakat Bâb-ı Âli, bu af talebini kabul etmeyerek bu işin Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'nın işi olduğundan hareketle istenilen miktarda peksimet belirtilen vakitte gönderilmesini emretmekteydi.⁴³ Peksimet ihtiyacının yanı sıra Rus donanmasının nohut⁴⁴ ve başkentin buğday ihtiyacı da bölgeden karşılanmaya çalışılıyordu. Bu konuda Hüseyin Ağa'ya gön-

41 Söz konusu görev hakkında bkz. BOA. C..DH.. 247/12331.

42 Peksimet konusunda bkz. BOA. AE.SSLM.III 139/8435 ve C..BH.. 157/7470 ve FO. NA. 78/21, s.152-153.

43 Bu konuda bkz. BOA. C..AS.. 753/31714, 1106/48946 ve AE.SSLM.III 359/20593.

44 Rus donanmasının nohut ihtiyacının karşılanması hakkında bkz. BOA. C..HR.. 28/1379 ve 62/3063.

derilen emirlerde Batı Anadolu'dan bunun karşılanması isteniyordu. Fakat Bergama Voyvodası Karaosmanzade Ömer Ağa ise bu emire muhalefet etmekteydi. Çekirge istilası nedeni ile bu talebin karşılanamayacağından affını talep etmişti. Ancak Bâb-ı Âli, çekirge istilasının bahsedildiği gibi büyük olmadığından hareketle bu talebin bir an önce karşılanmasını emretmişti.⁴⁵

Karaosmanoğullarından iase konusundaki bu taleplerin yanı sıra savaş için asker toplanmasına dair talepler de geliyordu. Birkaç yıldır mütemadiyen Mısır'a bir ordu sevki söz konusu olsa da Fransızlar karşısında istenilen askerî başarılar bir türlü elde edilemiyordu. Her ne kadar Napolyon, 1799'da Fransa'ya dönse de hala bölgede bulunan Fransız ordusu, Osmanlı hakimiyeti için büyük bir tehditti. Bu nedenle bir an önce bu ordusun mağlup veya esir edilmesi gerekiyordu. Ancak talimli ve disiplinli Fransız ordusu karşısında istenilen başarılar bir türlü alınamadığı gibi bölgeye gönderilen Osmanlı orduları da mağlup olmaktaydı. Bu nedenle savaşın devamı için sürekli yeni asker celbi gerekmekteydi. Diğer yandan İngiliz elçiliğinin de verilen mücadeleye dair bazı eleştirileri vardı. Fransızlarla yürütülen müzakerelerden rahatsız olan elçi Lord Elgin, bu şikayetlerini reisülküttap aracılığı ile Bâb-ı Âli'ye iletliyordu. Diğer yandan elçi, bu müzakere sürecini Fransızların zaman kazanmak için yaptıkları bir hamle olarak görüyordu. Bu nedenle Elgin, müzakereden çok savaşa ağırlık verilmesi gerektiğini ve Mısır'daki Osmanlı kuvvetlerinin güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyordu. Bâb-ı Âli ise ordunun kuvvetlendirilmesi fikri açısından elçi ile aynı fikirdeydi. Özellikle de sadrazamın başında bulunduğu ordunun esir düşmesinden sonraki süreçte 1799'un ikinci yarısı ve 1800 yılında mütemadiyen bir asker tahriri söz konusuydu. Bunun için de Batı Anadolu bölgesi ve Karaosmanoğlu ailesine önemli bir görev düşüyordu. Bölgeye gönderilen emirde Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'dan Aydın Sancağından bin beş yüz süvari, Suğla Sancağından bin nefer, Kara Osmanzade Hacı Ömer Ağa ve Hacı Pulat⁴⁶ ağalardan biner süvari askeri ve bu askerlerin yanı sıra başta Tire, Nif, Karasi, Bergama, Saruhan Sancağı ve Manisa olmak üzere toplam dokuz bin yüz elli asker talep ediliyordu. Bu askerlerin başlarına tayin edilecek başbuğlar maiyetinde İzmir iskelesine ve oradan da deniz yolu ile Mısır'a gönderilmesi isteniyordu. Toplanması istenilen bu askerlerin ekseriyeti Karaosmanoğlu kontrolündeki bölgelerden istenmişti. Bu nedenle Bâb-ı Âli, bu işin organizasyonunu başta Hüseyin Ağa olmak üzere aile üyelerine vermişti. Fakat istenilen bu askerlerin toplanması ve sevkinde bazı sorunlar ve gecikmeler yaşanmıştı. Bu doğrultuda İstanbul, söz konusu emrin neden yerine getirilmediği, getirilecekse ne surette getirileceği gibi sorular sormakta ve bir an önce cevabını beklemekteydi.⁴⁷

45 Bu konuda bkz. BOA. AE.SSLM.III 26/1478 ve 212/12477.

46 Kara Osman Ağa'nın torunu Mustafa Ağa'nın oğlu olan Pulat Ağa, 1780'de Menemen ve 1802'de Turgutlu voyvodalığı yaptığı bilinmektedir. Bu konuda bkz. Ferdi Çiftçioğlu, "Karaosmanzade Polat Mehmet Ağa'nın Turgutlu'daki Bazı Emlâkı", *Uluslararası Turgutlu Sempozyumu Bildirileri*, Muzaffer Tepekaya, vd., der., C.2, Turgutlu Belediyesi Yayınları, Turgutlu 2008, s.875-884.

47 Söz konusu emir için bkz. BOA. C..AS.. 842/35956; Menteşe'den asker talebi hakkında

Aynı dönemde orduda istihdam edilmek üzere Saruhan ve çevresinden iki yüz elli hayvan talebinde bulunulmuştu. Merkezin bu taleplerine karşılık aile ise bu işi para ile çözmek istemekteydi. İstanbul'un hem asker hem de hayvan gönderilmesine dair emirleri sonrasında Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa, bu talebin paraya çevrilmesi ve her asker ve hayvan için belirli bir miktarda ödeme yapmayı teklif etmişti. Diğer yandan kendileri de yeni döndükleri bir sefere iştirak etmek istemiyorlardı. Bu nedenle kendilerinin bu görevden affı talep edilmekte ve bunun için de bir bedel ödenmesi teklif edilmekteydi. Bu sayede hem uzun bir deniz yolculuğundan hem de ölüm veya esir düşme tehlikesinden kurtulacaklardı. Diğer yandan tüm emrin paraya çevrilmesinden hiç şüphesiz ailenin bazı beklentileri vardı. Emrin maddi bir ödemeye çevrilmesi halinde bölgenin insan ve hayvan kaynağı dışarıya gönderilmemiş olacaktı. Bu kişiler ve hayvanlar aynı zamanda Karaosmanoğlu ailesinin çiftliklerinde istihdam edilebileceği gibi birçoğu da hali hazırda aile için çalışıyor olabilirdi. Bu nedenle aile, bu talebi paraya çevirerek bölgenin hem nüfus hem de üretim kapasitesinin azalmasının önüne de geçebilirdi. Diğer yandan Hüseyin ve Ömer ağalar savaş alanından yeni dönmüş olmalıydılar. Bu nedenle savaşın gidişatı hakkında da önemli bilgilere sahiptiler. Her ne kadar Fransız ordusu henüz yenilmemiş olsa da başkomutanları Napolyon, Fransa'ya kaçmıştı ve geride bıraktığı ordusu da destek alamadığı için her geçen gün biraz daha erimekteydi. Bu nedenle aile, asker ve hayvan talebini paraya çevirerek bir zaman kazanmak da istemiş olabilirdi. Fakat Bâb-ı Âli, Karaosmanoğluların bu isteğini kısmi olarak kabul edecekti. Kendilerinin sefere gitmemek için yüz elli bin cihat ianesi ve bunun da üç taksitle ödenmesi kabul edilirken bölgeden istenilen askerlerin ise gönderildiği görülmektedir. Aile üyelerinin bedel karşılığı seferden Bâb-ı Âli tarafından muaf tutulmasının arkasında daha önce İngiliz elçiliğinin talebinin de etkili olduğu söylenebilir. İngiliz elçiliği aracılığı ile iletilen Levant Kumpanyasının özellikle Hüseyin Ağa'nın bölgeden uzaklaşmasının İzmir'in güvenliğinde bir zafiyet ortaya çıkarabileceğine dair görüşü, İstanbul'un Karaosmanoğlu ailesinin önde gelenlerinin seferden muaf tutulması yönünde bir karar almasına neden olduğu düşünülebilir. Bunun yanında bir an önce Fransızların bölgeden çıkarılarak Osmanlı hakimiyetinin yeniden ve daha güçlü bir şekilde kurulması istendiğinden istenilen hayvanların olabildiği kadar hızlı bir şekilde gönderilmesini emrediliyordu. Diğer yandan Batı Anadolu'nun diğer bölgelerinden asker celbi devam edecekti. İstanbul'un bu emirleri doğrultusunda 1800 yılının ortalarında bölgeden üç bin civarı bir askerin İzmir'e sevk edildiği görülmektedir. Bunun yanında III. Selim de *İzmir'den gidecek asâkirin bir dane kalmayarak azimet eylediklerinin sa-hih haberini isterüm deyü* emirler vermektedir. Bu doğrultuda bir taraftan istenilen askerleri sevk edecek bölgelere gerekli emirler gönderilecek diğer

bkz. BOA. C..AS.. 611/25762; İngiliz elçisi Lord Elgin ile yapılan görüşme hakkında bkz. NA. FO. 78/30, s.119-124.

tarafından da limanda bulunan askerlerin sevkine çalışılmıştır.⁴⁸

Bu faaliyetlerin yanı sıra İngiliz elçiliğinin Mısır'daki kuvvetlerin artırılması yönündeki talepleri doğrultusunda toplanılan kuvvetlerin listesi elçiliğe iletilecekti. 24 Ağustos 1800 tarihli verilen bu listede hangi bölgeden ne kadar asker alındığı gösteriliyordu. Buna göre toplamda seksen altı bin dokuz yüz yetmiş asker aktif olarak görev almaktaydı. Bu listeye göre Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa iki bin piyade ile bin beş yüz süvari olmak üzere toplamda üç bin beş yüz; Karaosmanoğlu Hacı Ömer Ağa ve Hacı Pulat Ağa ise biner nefer süvari ile temsil edilmekteydi. Bu ise Karaosmanoğlu ailesinin Osmanlı ordusuna bu dönemde toplamda beş bin beş yüz gibi azımsanamayacak bir asker sağladığını göstermektedir. Diğer yandan bu listede Karaosmanoğlu ailesinin ordu-yı hümayun için en fazla asker toplayanların başında geldiği de görülmektedir. Karaosmanoğullarından daha fazla asker gönderen ise Anadolu'nun önde gelen ayanlarından olan Canikli Hacı Ali Paşa ailesidir. Trabzon, Canik ve Karahisar'dan toplamda on sekiz bin gibi bir asker toplansa da bunların büyük bir kısmının Ali Paşa'nın oğlu Battal Paşa tarafından toplandığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Karaosmanoğlu ailesinin Canikli ailesinden sonra orduya en fazla katkı sağlayanların başında geldiği görülmektedir.⁴⁹

Karaosmanoğlu ailesi verilen emirler doğrultusunda ordunun hem asker hem de iâşesini karşılamaya çalışırken Anadolu sahillerine gelen İngiliz donanmasının ihtiyaçlarının karşılanması için de görevlendirilmiştir. Fransa'ya karşı verilen mücadelede birkaç yıldır İngiltere ile ittifak içinde olan Bâb-ı Âli, kraliyet donanmasının ihtiyaç duyduğu iâşeyi karşılamak için de çaba göstermiştir. 1800 yılının sonlarında Anadolu sahillerine gelen kraliyet donanması, ihtiyaçlarının para ile Osmanlı sahillerinden karşılanmasını istemekteydi. Rodos, Meğri (Fethiye) ve Marmaris limanlarında olduklarından buralara en yakın bölgelerden ihtiyaçların karşılanması gerekmekteydi. Bu doğrultuda Bâb-ı Âli, dost ve müttefik İngiltere donanmasının sığır, koyun ve sair ihtiyaçlarının karşılanması için Teke, Hamid, Aydın, Saruhan, Suğla, Mentege, İstanköy, Rodos, Karesi gibi donanmaya kısmen yakın bölgelere yazacaktı. Gönderilen emirler doğrultusunda istenilen ürünlerin limanlar-

48 Bu konuya dair yazılan belgelerde asker sayısına dair netliğin olmadığı görülür. Bazı belgelerde üç bin beş yüz süvari askerinden bahsedilirken bazılarında üç bin yazmaktadır. Fakat asker sayılarına dair kaleme alınmış bir belgede İzmir'de bulunan asker sayısının üç bin olduğu, yanlışlıkla üç bin beş yüz yazıldığı belirtilmektedir. Diğer yandan İzmir'e sevk edilen bu üç bin askerin nerelerden geldiği de belirsizdir. Yaşanan bu süreç hakkında bkz. BOA. TS.MA.e 667/21, 184/14ve C..AS.. 946/41050; bu dönemde istenilen askerlerin karşılanmasına dair Bâb-ı Âli ile Karaosmanoğlu ailesi arasında yapılan bir yazışmada askerlere karşı önerilen nakdi karşılığa İstanbul'un da sıcak baktığı ve bu doğrultuda asker başına yüzer kuruş bedelden toplan 3500 kuruş istendiği görülmektedir. Fakat aşağıda da görüleceği gibi bu belgenin aksine bölgeden asker sevkı devam edecektir. Askerler için bedel ödenmesi hakkında bkz. BOA. C..ML.. 167/7049 ve ayrıca Nagata, *a.g.e.*, s.49.

49 İngiliz elçiliğine verilen söz konusu liste hakkında bkz. NA. FO. 78/30, s.125-126; bu dönemde Rumeli ve Anadolu'dan Mısır seferi için ayanlar eli ile asker toplanması hakkında ayrıca bkz. Faruk Bilici, *L'expédition d'Égypte, Alexandrie et les Ottomans, L'autre histoire*, Centre d'Études Alexandrines, İskenderiye 2017, s.94-95.

da hazır bulundurularak İngilizlerin ihtiyaçlarının karşılanması istenecekti. Fakat Bâb-ı Âlî'nin bu tavrına karşılık istenilen iâşe nakliyatında bazı sorunlar yaşanmaktaydı. Özellikle donanmaya en yakın yerlerden birisi olan Teke Bölgesinden söz konusu nakliyatın sorunsuz bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bunun sağlanması için kraliyet donanması, bu durumu diplomatik yollarla çözmek isteyecek ve İngiltere'nin resmi makamları da bu meseleye dahil olmuştu. Kraliyet donanmasına en yakın yerlerden birisi olan İzmir'de bulunan konsolosluk bu meselenin çözümü için harekete geçmiştir. Bu doğrultuda Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya yazan konsolos Werry, kendisinden bu konuda yardım talebinde bulunmuştur. Konsolos, Teke mütesellimine yazılarak kraliyet donanmasının ihtiyacı olan hayvan ve hububatın satın alınma işlemlerinde zorluk çıkartılmamasını istemekteydi. Her ne kadar bu konuda İstanbul tarafından emirler ve memurların bölgeye gönderileceği bilirse de Werry, özellikle Hüseyin Ağa'dan da bu konuda yardım istemişti. Karaosmanoğullarının Batı Anadolu'daki gücünün farkında olan konsolos, onun da bu konuda İstanbul ve özellikle Teke mütesellimi Hacı Mehmed Ağa üzerinde bir etki oluşturacağını düşünmekteydi. Werry'nin bu mektubu sonrasında İstanbul'a yazan Hüseyin Ağa, yaşanan bu durumu anlatarak Mehmet Ağa'nın uygun bir şekilde bilgilendirilmesini talep etmekteydi. Yaşanan bu durumun da gösterdiği gibi Karaosmanoğlu ailesi, bu süreçte Batı Anadolu Bölgesinde sefer organizasyonunun yürütülmesinde çok etkin bir rol üstlenmişti ve bu durum yabancı ülkelerin misyonları tarafından da fark ediliyor ve gerektiğinde yardımlarına başvuruluyordu.⁵⁰

İngiliz donanmasına bölgeden sadece hayvan ve hububat sağlanmamıştır. Özellikle İzmir limanı üzerinden sefer sürecinde taze meyve ve sebze kraliyet donanmasının hizmetine sunulmuştur.⁵¹ Bunun yanı sıra bölgeden sağlanan ürünlerin başında peksimet gelmektedir. Özellikle İzmir, söz konusu peksimetin üretimi için ana üstlerden birisiydi. Bu iş için görevlendirilen Osmanzade el-Hac Osman Efendi, bu peksimetlerin pişirilmesini sağlamıştır. Bunun yanında bu peksimetler için gerekli olan un ise daha çok Saruhan bölgesinden Karaosmanoğlu aracılığı ile elde edilmiştir. Her ne kadar çekirge istilası gibi nedenlerden ötürü bazı gecikme vb. sorunlar yaşansa da İzmir'de peksimet üretimi ve nakliyatı sefer süresince devam etmiştir. Bu işin organizasyonunda da İzmir muhafızı olan Hüseyin Ağa aktif görev almıştır. Peyder pey üretilen bu peksimetler bir taraftan Osmanlı, Rus ve İngiliz donanmalarına gönderilirken Mısır ve Adriyatik taraflarına da sevk edilebiliyordu. Bunun için bu ülkelerin savaş gemilerinin yanı sıra kiralanan yerli ve yabancı gemiler de kullanılabiliyordu.⁵²

50 Yaşanan bu süreç hakkında bkz. BOA. C..HR.. 144/7168, HAT. 261/15045 ve 261/15045-A; Teke ve Karaman Bölgesi sahillerinden temiz su, at vb. ürünlerin sağlanması konusunda bkz. NA. FO. 78/27, s.135; 78/30, s.310-312 ve 78/31, s.51-82.

51 Bu konuda bkz. Aeneas Anderson, *Journal of The Forces Which Sailed From The Downs in April 1800*, Oriental Press, Londra 1802, s.189.

52 Peksimet sağlanması hakkında bkz. BOA. C..HR.. 166/8263, C..BH.. 127/6145, 98/4719, AE.SSLM.III 70/4181, C..AS.. 128/5705 ve 525/21930.

Sonuç Yerine: İşgalin Sonu ve Barışın Sağlanması

Osmanlı ve İngiliz donanmalarının aldığı bu taze desteklere rağmen Fransız ordusunun kapana kısılmış hali ve üzerine de bölgeye bir İngiliz ordusunun gönderilmesi, Fransızlar için kaçınılmaz sonu hazırlıyordu. Bu doğrultuda yapılan muharebelerin kaybı, en sonunda Fransız ordusunun teslimi ile sonuçlanmıştır. 1801 senesinde Fransızların hem Kahire'yi hem de İskenderiye'yi teslimi, barışın önündeki engeli de kaldırmıştır. Yaşanan diplomatik süreçlerden sonra Osmanlı Devleti ve Fransa arasında 25 Haziran 1802'de Amiens Barışı imzalanmıştır. Bu antlaşmanın altıncı maddesinde, sefer sırasında karşı taraf vatandaşlarının el konulan mal ve mülklerin aynen veya bedelen ödenmesine karar verilmiştir. Bu kararın yürürlüğe konması için harekete geçen Bâb-ı Âli, İzmir ve çevresinde savaş kararından sonra el konulan Fransız mal ve mülklerinin geri iadesini istemiştir. Bu görev ise Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'ya verilmiştir. Savaş kararı sonrasında bu eşya ve mülklerin zapt edilmesi ile görevlendirilmiş olan ağa, şimdi de geri iadesi için görevlendirilmiştir.⁵³

Yapılan barış antlaşması doğrultusunda taraflar arasında bir barış sağlanmış olsa da Mısır, yeni sorunlara gebedi. İngiltere, Memlukler üzerinden bölgedeki nüfuzunu arttırmak isterken Nizam-ı Cedid ekibi ise Mısır'ın zenginliğini kurmaya çalıştıkları yeni düzenin finansmanı için kullanmayı planlamaktaydılar. Bu doğrultuda İstanbul, bölgeden Fransız askerleri çıkarılsa bile oradaki askerî gücünü devam ettirmek istemekteydi. Bu nedenle savaş için gönderilen askerlerin bir süre daha bölgede kalmasına ve kurulmak istenilen düzenin sağlanmasına katkı sunmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda Saruhan Sancağından toplanılan askerlerin 1805'e kadar bölgede bulunduğu görülmektedir. Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa marifetiyle toplanıp bölükbaşı İbrahim maiyetinde bölgeye gönderilen askerler bölgede Bâb-ı Âli'nin otoritesinin kurulması için görevlerine devam etmişlerdir. Diğer yandan Mısır seferi için Batı Anadolu'dan toplanılan askerlerin savaş süresince çeşitli yararlılık gösterdiği görülmektedir. Hüseyin ve Ömer⁵⁴ ağaların bizzat savaşa iştirakinin yanı sıra sefer sürecinde başta İzmir ve Saruhan olmak üzere bölgeden toplanılan askerlerin halka karşı olan tavırları, savaşın kazanılması için gösterdikleri fedakarlıklar zaman zaman İstanbul'a bildirilmiştir. Bu durum aynı zamanda başta Karaosmanoğlu ailesi olmak üzere Anadolu'nun birçok yerinden sevk edilen askerlerin savaştaki başarılarının da bir kanıtıdır. Benzer şekilde Nizam-ı Cedid ordusunun özellikle Akka savunmasında önemli rolü oynaması ve girdiği savaşlarda Yeniçeriler ile kıyaslandığında gösterdiği başarılar⁵⁵, Bâb-ı Âli'nin savaşın bitiminde Ni-

53 Bu konuda bkz. BOA. C..HR.. 32/1573.

54 Hüseyin ve Ömer ağaların Mısır'a bizzat gitmeleri aynı zamanda orada bazı bağlantılar kurmalarına da olanak sağlayacaktı. Bu bağlantı sonrasında Ömer Ağa'nın torunlarından İbrahim Nafiz Ağa'nın hükümetin baskısı sonucu Mısır'a kaçmasına da neden olacaktı. Bu konuda bkz. Nagata, *a.g.e.*, s.40.

55 Mısır'a gönderilen Nizam-ı Cedid askerleri özellikle Akka savunmasın Cezzar Ahmet Paşa'nın idaresinde fakat Sidney Smith'in komutasında önemli bir varlık göstereceklerdi.

zam-ı Cedid reformunu Anadolu'da da uygulamaya koyma kararı alması ile neticelenecekti. Bu doğrultuda Saruhan Sancağı seçilen bölgelerin başında geliyordu. Bunun yanında Karaosmanoğlu ailesi de yeni düzenin Saruhan'da uygulanmasında çok aktif bir rol üstlenecekti.⁵⁶

Kaynaklar

National Archive (UK)

NA. FO. 78/20, 78/21, 78/23, 78/26, 78/27, 78/29, 78/30, 78/31

Devlet Arşivleri

BOA. AE.SSLM.III 161/9653, 161/9652, 161/9654, 393/22718, 322/18682, 37/2150, 212/12478, 37/2175, 37/2129, 304/17796, 304/17797, 16/934, 139/8435, 26/1478, 212/12477, 70/4181.

BOA. C..AS.. 880/37806, 740/31078, 750/31585, 579/24388, 43/1972, 737/30951, 894/38464, 977/42561, 753/31714, 1106/48946, 359/20593, 842/35956, 611/25762, 946/41050, 128/5705, 525/21930.

BOA. C..BH.. 7/327, 195/9168, 212/9881, 157/7470, 127/6145, 98/4719, 737/30952, 744/31260.

BOA. C..DH.. 217/10838, 247/12331.

BOA. C..HR.. 28/1379, 62/3063, 144/7168, 166/8263, 32/1573

BOA. C..ML.. 167/7049.

BOA. HAT. 1435/58986, 157/6547-C, 153/6432, 157/6567, 156/6524-E, 1156/6524, 56/6524-D, 127/5243, 157/6567-A, 155/6513-L, 155/6513-L, 261/15045, 261/15045-A.

BOA. TSMA.e 667/21, 184/14, 577/5.

Yayınlanmış Kaynaklar ve Literatür

Ahmet Câvid, *Ahmet Câvid Bey'in Müntehabâtı*, Adnan Baycar, haz., Yeditepe Yayınları, İstanbul 2004.

ANDERSON, Aeneas, *Journal of The Forces Which Sailed From The Downs in April 1800*, Oriental Press, Londra 1802.

BİLİCİ, Faruk, *L'expédition d'Égypte, Alexandrie et les Ottomans, Lautre histoire*, Centre d'Études Alexandrines, İskenderiye 2017.

BÖREKÇİ, Mehmet Çetin, *Aydın Muhâssı ve Saruhan Mütessellimi Karaosman Zade Hacı Hüseyin Ağa ve Yıllanlı Oğulları (Yıllanlı Musa ve Oğulları)*, İstanbul Üniversitesi, (Mezuniyet Tezi), Nez No: 3294, 1962-1963.

CONNELLY, Owen, *The Wars of the French Revolution and Napoleon, 1792-1815*, Routledge, New York 2006.

ÇİFTÇİOĞLU, Ferdi, "Karaosmanzade Polat Mehmet Ağa'nın Turgutlu'daki Bazı Emlâkı", *Uluslararası Turgutlu Sempozyumu Bildirileri*, Muzaffer Tepekaya, vd., der., C.2, Turgutlu Belediyesi Yayınları, Turgutlu 2008, s.875-884.

Darendeli İzzet Hasan Efendi, *Ziyaname, Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın Napolyon'a Karşı*

Hatta bu durum Nizam-ı Cedid ekibi tarafından yeni düzenin genişletilmesi için bir propaganda aracı yapılacaktı. Bu konuda bkz. Yeşil, *a.g.e.*, s.180

56 İzmir ve Saruhan'dan gönderilen askerin başarı gösterdiğine dair bkz. BOA. C..AS.. 737/30952, 744/31260 ve TS.MA.e 577/5; Saruhan Sancağında Nizam-ı Cedid'in uygulanmasına dair bkz. Züleyha Ustaoglu-Hüseyin Yılmaz, "Nizâm-ı Cedid'in Taşrada Uygulanması: Saruhan Sancağına Dair Bulgular", *CTAD*, XVIII/35, 2022, s.35-65.

- Mısır Seferi (1798-1802)*, M. İlkin Erkutun, haz., Kitapevi, İstanbul 2009.
- EMECEN, Feridun, "Cezzâr Ahmed Paşa", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.7, s.516-518.
- GEZER, Ömer, "Osmanlı Diplomasisinde Denge Politikası (1774-1829)", Hacettepe Ü. SBE., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.
- GÜLER, Mustafa, *Cezzar Ahmed Paşa ve Akkâ Savunması*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2013.
- KARACA, Ali, "Azmzâdeler", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, s.350.
- KOYUNCU KAYA, Miyase, "An English Merchant in Ottoman İzmir (Smyrna): William Barker (1731-1825)", *Belleten*, 2020, C.84, Sayı: 300, s.717-744.
- MCGOWEN, Bruce, "Âyanlar Çağı, 1699-1812", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Halil İnalçık-Donald Quataert, der., Eren, İstanbul 2006, C.2, s.761-817.
- MERT, Özcan, "Ayan", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, s.195-198.
- MERT, Özcan, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Çapanoğulları*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1980.
- Muâhedât Mecmûası*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 2008, C.1, s.262-266.
- NAGATA, Yuzo, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyânlık Müessesesi*, Akademi Kitapevi, İzmir 1999.
- NAGATA, Yuzo, *Tarihte Âyânlar, Karaosmanoğulları Üzerine Bir İnceleme*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1997.
- ORHON, Nafiz, *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Osmanlı Devri: 1798-1802 Osmanlı Fransız Harbi (Napoléon'un Mısır Seferi). (III. Cilt, 5. Kısım Eki)*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1987.
- ÖZKAYA, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1994.
- SARIGÖLLÜ, Metehan, "İngiltere'nin I. Mısır İşgali", Hacettepe Ü. SBE., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2016.
- SERTOĞLU, Midhat, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 2011, C. 5.
- ŞAKUL, Kahraman, "Diplomatik Bir Mesele Olarak İaşe: Rus Donanmasının Osmanlılar Tarafından İaşesi", *Eskiçağ'dan Modern Çağ'a Ordular, Oluşum-Teskilat ve İşlev*, Feridun M. Emecen, der., Kitapevi, İstanbul 2008, s.387-410.
- ŞAKUL, Kahraman, *An Ottoman Moment: War of Second Coalition in the Levant*, Georgetown Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Washington 2009.
- TURAN, Namık Sinan, *İmparatorluk ve Diplomasi, Osmanlı Diplomasisinin İzinde*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2014.
- TURGUT, Vedat, *208 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Tahlili 1798-1800 (H 1213-1215)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Ü. SBE., Sakarya 2006.
- USTAOĞLU, Züleyha-Yılmaz, Hüseyin, "Nizâm-ı Cedîd'in Taşrada Uygulanması: Saruhan Sancağına Dair Bulgular", *CTAD*, C.18, sayı:35, 2022, s.35-65.
- Vak'anüvis Halil Nuri Bey, *Nûrî Tarihi*, Seydi Vakkas Toprak, yay. haz., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015.
- WERRY, Francis Peter *Personal Memoirs and Letters of Francis Peter Werry, Attaché to the British Embassiers at St. Petersburg and Viennna in 1812-1815*, Charles J. Skeet Publisher, Londra 1861.

gpr

YAYCIOĞLU, Ali, *Partners of the Empire, The Crisis of the Ottoman Order in the Age of Revolutions*, Stanford University Press, California 2016.

YEŞİL, Fatih, *İhtilâller Çağında Osmanlı Ordusu, Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyoekonomik ve Sosyopolitik Değişim Üzerine Bir İnceleme (1793-1826)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2016.

YÜKSEL KARASU, Naime, "1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Saruhan Sancağı ve Manisa'dan Yapılan Katkılar", *Manisa, Akademik Araştırmalar Işığında (Tarih & Felsefe)*, Hasan Akyol vd., der., Ankara, 2022, s.215-232.

Extended Abstract

The revolution that took place in France in 1789 would be closely followed by the Ottoman Empire, even though it was seen as an internal European matter. The new situation that emerged from the revolution and the subsequent war in Europe would provide the Sublime Porte with the peaceful environment it had long sought. Along with this new situation, rumors that France might target Ottoman territories caused the Porte to closely monitor France's military preparations. Particularly, the question of where the fleet prepared at Toulon Harbor would target was a major concern for Istanbul. While the Ottoman ambassador in Paris, Morali Esseyid Ali Effendi, met with Foreign Minister Talleyrand and other government officials, the Porte sought information through the French chargé d'affaires in Istanbul, Pierre Ruffin. Esseyid Ali Effendi, however, was misled by Talleyrand in Paris, and the Porte received only evasive answers from Ruffin. Nevertheless, Esseyid Ali Effendi reported to Istanbul that France's ultimate goal might be Egypt as part of its efforts to remove England from India. The French fleet reached Alexandria on July 1. Napoleon, having defeated the Mamluk armies that opposed him, quickly established control in Egypt. In response, Admiral Nelson destroyed the French fleet in the Battle of the Nile, and the Ottoman Empire declared war on France and formed an alliance with Russia and England. The battles against France would be fought in the Adriatic with Russia and in Egypt with England. After the declaration of war, the Porte set about organizing an expedition. The responsibility for organizing this expedition mainly fell on notables/ayan. These notables families, who held strong positions locally, had long played a significant role in Ottoman expeditionary organization. One such family, the Karaosmanoğlu, had gained significant power in Western Anatolia. By the early 19th century, the Karaosmanoğlu family, which had emerged in Manisa, was in charge of İzmir and Aydın, as well as Manisa, making them influential in Western Anatolia. Through this, they acquired significant socio-economic and socio-political power. The Sublime Porte, which declared war on France, would benefit from the Karaosmanoğlu family's organization of the campaign. Initially, the family was responsible for ensuring the security of İzmir Port and the Aegean Region's coastlines and also for seizing French goods in İzmir. Subsequently, the Karaosmanoğlu family would organize the provision of necessary soldiers, animals, and grains for the army. In fact, during the later stages of the campaign, prominent members of the family, Hüseyin and Ömer Ağas, would personally join the campaign and go to Egypt. From 1798 to 1802, the family provided thousands of cavalry and infantry soldiers to the Ottoman army. These soldiers were equipped and sent to İzmir Port and then dispatched to the front lines. Additionally, the family organized the supply of biscuits and the flour required for them for the Ottoman and Russian armies. They would also be responsible for providing supplies to the royal fleet that arrived at the Anatolian coasts. In both these tasks and in ensuring the security of İzmir and its port, the Karaosmanoğlu family would maintain close contact with the British Consul in İzmir, Francis Peter Werry. Considering these duties, it is evident that the Karaosmanoğlu family played an active role in organizing the campaign during the Egyptian War.